

## Ukrajna tovább korlátozza a nemzeti kisebbségek jogait

### Bevezetés

Miközben véres háború dúl Ukrajnában, Kijev számára létfontosságúvá vált az ország mielőbbi EU-csatlakozása. Az új ukrán kisebbségi törvény elfogadásával Ukrajna azonban az orosz agresszió árnyékában is tovább korlátozza a kisebbségi jogokat, amivel nem csupán a nemzetközi jogi kötelezettségeit sérti meg, de a saját morális pozícióját és uniós csatlakozását is szükségtelenül veszélyezteti.

### Nemzetközi kritika

A kisebbségek tiszteletét és védelmét is megkövetelő uniós csatlakozási kritériumoknak való megfelelés érdekében az ukrán parlament 2022. december 13-án új törvényt fogadott el a nemzeti kisebbségekről.<sup>1</sup> Az új törvény tartalmát tekintve azonban éppen ellentétes hatást kíván elérni, hiszen megerősíti a korábbi jogfosztásokat, és tovább szűkíti a kisebbségi jogokat Ukrajnában.

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének monitoring bizottsága magyar–román közös kezdeményezés eredményeképpen 2023 januárjában felkérte a Velencei Bizottságot az ukrán kisebbségi törvény nemzetközi kötelezettségekkel való összhangjának vizsgálatára.<sup>2</sup> A Velencei Bizottság a június 9–10-i plenáris ülésén fogadhatja el a jogszabállyal kapcsolatos véleményét.<sup>3</sup>

Ez nem az első alkalom, hogy a Velencei Bizottság vizsgálatnak veti alá az ukrán jogszabályokat a nemzeti kisebbségek jogainak lehetséges megsértése miatt. A Krím félsziget Oroszország általi 2014-es megszállása után Ukrajna radikálisan megváltoztatta kisebbségpolitikáját. 2017-ben az ukrán

<sup>1</sup> Törvény Ukrajna nemzeti kisebbségeiről (közösségeiről) 2022; HERASIMOVA 2022.

<sup>2</sup> MÁZI 2023.

<sup>3</sup> Council of Europe Venice Commission 2023.

parlament elfogadta az oktatási törvény módosítását,<sup>4</sup> amely súlyosan korlátozta a nemzeti kisebbségek anyanyelvű oktatáshoz fűződő jogait. Két évvel később az államnyelvtörvény módosítása szó szerint megtiltotta a kisebbségi nyelvek használatát a közélet szinte valamennyi területén.<sup>5</sup> A Velencei Bizottság mindkét esetben (902/2017. és 960/2019. számú vélemények)<sup>6</sup> megállapította, hogy az ukrán jogszabályok nem teremtettek megfelelő egyensúlyt az ukrán nyelv megerősítésének legitim célja és a kisebbségek nyelvi jogainak megfelelő védelme között.<sup>7</sup>

Bár e rendelkezések Kelet-Ukrajna orosz ajkú lakossága ellen irányultak, minden más nemzetiségi csoportot – például bolgárokat, lengyeleket, románokat és magyarokat – is érintettek. Több nemzetközi szervezet, köztük az Európa Tanács,<sup>8</sup> az Európai Unió<sup>9</sup> és a NATO<sup>10</sup> aggodalmát fejezte ki az új jogszabályokkal kapcsolatban, és felszólította Ukrainát, hogy tartsa tiszteletben polgárainak alapvető jogait.

Az ukrán parlament által tavaly decemberben elfogadott, nemzeti kisebbségekről szóló törvénnyel kapcsolatos aggályok most is ugyanazok, mint korábban; míg az ukrán mint államnyelv megerősítése legitim célkitűzés, a nemzeti kisebbségeket korábban megillető jogok elvétele és a kisebbségi jogokra vonatkozó nemzetközi normák teljes figyelmen kívül hagyása nem lehet a nemzetépítés elfogadható módja.<sup>11</sup>

Az új jogszabályt Magyarország mellett Románia is élesen kritizálta. A román külügy röviddel a törvény elfogadása után felemelte szavát a jogfosztásokkal szemben,<sup>12</sup> majd a román államfő is aggodalmát fejezte ki az új törvény miatt.<sup>13</sup>

---

<sup>4</sup> Council of Europe Venice Commission 2017a.

<sup>5</sup> Council of Europe Venice Commission 2019a.

<sup>6</sup> Council of Europe Venice Commission 2017b; 2019b.

<sup>7</sup> MÁZI 2023.

<sup>8</sup> Parliamentary Assembly 2017.

<sup>9</sup> TÁRNOK 2021.

<sup>10</sup> NATO 2018.

<sup>11</sup> MÁZI 2023.

<sup>12</sup> PATAKY 2022.

<sup>13</sup> MTI 2023.

## ***A 2022. évi kisebbségi törvénnyel kapcsolatos jogi aggályok***

Az új törvénnyel kapcsolatban a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség közös nyilatkozatot adott ki, amelyben kifejtették, hogy a jogszabály nem áll összhangban Ukrajna nemzetközi kötelezettségeivel. A nyilatkozat szerint „a törvényalkotók teljes egészében figyelmen kívül hagyták a magyar és más kisebbségi szervezetek által korábban megfogalmazott konstruktív javaslatokat. A jogszabály gyakorlatilag megerősíti az oktatási és nyelvtörvényben korábban kodifikált jogszűkítéseket, illetve újabbakat is eszközöl.”<sup>14</sup>

Az új törvény nem garantálja a nemzetiségi szimbólumok használatát, ami a munkácsi Turul-emlékmű eltávolítása után különösen jelentős, gyakorlatban is értelmezhető visszalépés a kisebbségi jogok területén. A törvény továbbá „a kisebbségi jogokat kizárólag a kisebbségekhez tartozó személyek egyénileg gyakorolható jogaként értelmezi, ami megfosztja a nemzeti kisebbségeket (azok közösségeit, szervezeteit) bármiféle intézményesen gyakorolható politikai, oktatási, nyelvi jogok érvényesítésétől, s így saját sorsuk befolyásolásának lehetőségétől is”.

Bár a kisebbségek kollektív jogokként történő elismerése alapvetően nem uniós követelmény, mivel Ukrajna a 2017., 2019. és 2022. évi törvénnyel is korábban meglévő jogokat vett el a nemzeti kisebbségektől, a visszalépés nemzetközi és európai jogi szempontból is elfogadhatatlanná teszi az új ukrán törvényt. Az uniós csatlakozási követelmények ugyanis minimumelvárásokat rögzítenek, amelyek átültetése nem járhat a korábban meglévő jogok elvételével, a kisebbségekre vonatkozó jogi garanciák lebontásával.

A kisebbségi törvény elfogadása mellett továbbá szigorodott az ukrán médiatörvény is. Az ukrán nyelv kötelező használata az elektronikus médiumokban a műsoridő jelenlegi 75%-áról 90-re fog majd emelkedni.

## ***Az ukrán kisebbségpolitikával kapcsolatos morális aggályok***

Ukrajna nemzetiségei joggal érezhetik úgy, hogy saját politikai vezetésük elárulta őket. Hogyan kérheti az ukrán vezetés a nemzeti kisebbségekhez tartozó polgárait, hogy harcoljanak Ukrajnáért, ha közben kulturális, nyelvi

---

<sup>14</sup> A KMKSZ és az UMDSZ közös nyilatkozata Ukrajna nemzeti kisebbségeiről (közösségeiről) című törvénnyel kapcsolatban 2022.

és nemzeti identitásuk eltörlésén munkálkodnak? Az ukrainai bolgárok, lengyelek, románok és magyarok, akik a vonatkozó ukrán jogszabályok értelmében ma még anyanyelvüket sem használhatják szabadon a mindennapi közéleti érintkezésben, ugyanúgy harcolnak és halnak meg a mostani véres háborúban Ukrajna szabadságáért, mint a többségi nemzethez tartozó társaik.

A mostani háború nemcsak Ukrajna területi integritásáról és függetlenségéről szól, hanem Ukrajna identitásának megőrzéséről is. Oroszország célja egyértelműen az önálló ukrán identitás eltörlése. Ukrajna ugyanakkor saját morális pozícióját sodorja veszélybe, ha mindeközben ő maga az Ukrajnához egyébként hű nemzeti kisebbségek identitásának eltörlésén munkálkodik.

A Nyugatnak és az Európai Uniónak világossá kell tennie, hogy ha Ukrajna valóban komolyan gondolja a nyugati és európai uniós integrációt, akkor tiszteletet kell mutatnia a nemzeti kisebbséghez tartozó polgárai iránt. Ukrajna nem lehet úgy sikeres, demokratikus állam, ha az ország szabadságáért életüket áldozó nemzeti kisebbségek üldöztetésnek vannak kitéve.

### *Kiutak és megoldások*

A legkézenfekvőbb jogi megoldás Ukrajna számára az lenne, ha visszaállítanák az EU hivatalos nyelvét beszélő nemzetiségeket (így a bolgárokat, lengyeleket, románokat és magyarokat) korábban megillető valamennyi jogot. Ez a megoldás nem tűnik kivitelezhetetlennek, hiszen Ukrajna az ezen nyelveket beszélő polgárok vonatkozásában korábban már kitolta a 2017. évi és 2019. évi törvény-módosítások időbeli hatályának kezdetét 2023 szeptemberére.

Tekintettel arra, hogy Ukrajna EU-csatlakozásához valamennyi uniós tagállam beleegyezésére szükség lesz, Kijev számára is ez lenne a legkézenfekvőbb és a közös európai megközelítés szempontjából is legjobb megoldás. Bár az ukrán vezetés választhatná azt az utat is, hogy bilaterális alapon állapodik meg az érintett uniós tagállamokkal az Ukrajna területén élő nemzeti kisebbségeiket megillető jogokról, ez jelentős aggályokat vethet fel. Az ukrainai nemzetiségeket érintő kérdések elvi jelentőségűek, ráadásul több uniós tagállamot is hasonlóképpen érintenek, ennek okán pedig közös európai megoldást igényelnek.

2023. február 13.

## Felhasznált irodalom

- A KMKSZ és az UMDSZ közös nyilatkozata Ukrajna nemzeti kisebbségeiről (közösségeiről) című törvénnyel kapcsolatban. 2022. december 16. Online: <https://kmksz.com.ua/2022/12/16/a-kmksz-es-az-umdsz-koz-os-nyilatkozata-ukrajna-nemzeti-kisebbsegeirol-kozossegeirol-cimu-torvennyel-kapcsolatban/>
- Council of Europe Venice Commission (2017a): *Ukraine. The Law on Education*. CDL-REF(2017)047. Online: [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2017\)047-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2017)047-e)
- Council of Europe Venice Commission (2017b): *Ukraine. Opinion on the Provisions of the Law on Education of 5 September 2017, which Concern the Use of the State Language and Minority and Other Languages in Education, Adopted by the Commission at its 113th Plenary Session (Venice, 8–9 December 2017)*. CDL-AD(2017)030-e. Online: [www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)030-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)030-e)
- Council of Europe Venice Commission (2019a): *Ukraine. Law on Supporting the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language*. CDL-REF(2019)036. Online: [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2019\)036-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2019)036-e)
- Council of Europe Venice Commission (2019b): *Ukraine. Opinion on the Law on Supporting the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language, Adopted by the Venice Commission at Its 121st Plenary Session (Venice, 6–7 December 2019)*. CDL-AD(2019)032-e. Online: [www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)032-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)032-e)
- Council of Europe Venice Commission (2023): *Request for Opinion – PACE / Ukraine*. 2023. február 2. Online: [www.venice.coe.int/webforms/events/?id=3462](http://www.venice.coe.int/webforms/events/?id=3462)
- HERASIMOVA, Tetiana (2022): Rada Adopts New Law on National Minorities. *Ukrainews*, 2022. december 13. Online: <https://ukrainews.com/en/amp/news/901757-rada-adopts-new-law-on-national-minorities>
- MÁZI András (2023): Az ukrán kisebbségi törvény felülvizsgálata. *Ludovika.hu*, 2023. január 31. Online: [www.ludovika.hu/blogok/kormblog/2023/01/31/az-ukran-kisebbsegi-torveny-felulvizsgalata/](http://www.ludovika.hu/blogok/kormblog/2023/01/31/az-ukran-kisebbsegi-torveny-felulvizsgalata/)
- MTI (2023): A román államfőt is aggasztja az ukrán kisebbségi törvény. *Magyar Nemzet*, 2023. január 4. Online: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2023/01/a-roman-allamfot-is-aggasztja-az-ukran-kisebbsegi-torveny>
- NATO (2018): *Brussels Summit Declaration*. Press Release (2018) 074, 11 July 2018. Online: [www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_156624.htm?selectedLocale=en](http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm?selectedLocale=en)
- Parliamentary Assembly (2017): *The New Ukrainian Law on Education: A Major Impediment to the Teaching of National Minorities' Mother Tongues*. Resolution 2189(2017). Online: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=24218&lang=en>
- PATAKY István (2022): A román kisebbséget is sújtja az ukrainai jogfosztás. *Magyar Nemzet*, 2022. december 24. Online: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2022/12/a-roman-kisebbseget-is-sujtja-az-ukrainai-jogfosztas>
- TÁRNOK, Balázs (2021): European Commission: Ukraine Must Respect the Rights of National Minorities. *Ludovika.hu*, 2021. március 24. Online: [www.ludovika.hu/en/blogs/the-daily-european/2021/03/24/european-commission-ukraine-must-respect-the-rights-of-national-minorities/](http://www.ludovika.hu/en/blogs/the-daily-european/2021/03/24/european-commission-ukraine-must-respect-the-rights-of-national-minorities/)
- Törvény Ukrajna nemzeti kisebbségeiről (közösségeiről) (2022). Online: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-IX#Text>